

บทวิจารณ์หนังสือเรื่อง พระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์

เขียนโดย พร รัตนสุวรรณ

Book Reviews: Buddhism and Science

Written by Phon Rattanasuwan

วานู

Vanu

พระมหาหมณวินทร์ ปุริสุตตโม

Phramaha Maghavin Purisuttamo

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University

พระปริยัติวัชรโมลี

Phra Pariyativajiramoli

วัดพระยาหยัง

Wat Phraya Yang

วันที่รับบทความ (Received) : 11 มกราคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 29 มีนาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 29 มีนาคม 2567

1. บทนำ

ตลอดการใช้ชีวิตของคนเรานั้น ต้องมีหนังสืออย่างน้อยสักเล่มหนึ่งที่เมื่ออ่านจบแล้ว กลับตั้งคำถามไว้ในหัวของผู้อ่านมากมายไม่รู้จบ และหากว่านั่นจะถือเป็นชนิดของหนังสือได้ พระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ โดย พร รัตนสุวรรณ เป็นอาจารย์การศึกษาค้นคว้าในทางพระพุทธศาสนา ก็คงจะเป็นหนึ่งในนั้น เนื่องจากเป็นหนังสือที่ถูกตีพิมพ์ด้วยกันถึงสองครั้ง ซึ่งครั้งที่สองนั้น พิมพ์เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2536 รวมเป็นจำนวน 3000 เล่มเลยทีเดียว จึงเป็นหนังสือมีความดึงดูดและน่าใจมากเป็นพิเศษ เพราะแม้จะเป็นหนังสือที่เมื่ออ่านดูแล้วเหมือนจะเข้าใจเนื้อหาเป็นอย่างดีว่าวิทยาศาสตร์กับพระพุทธศาสนามีความเชื่อมโยงกันอย่างไร หากเกิดคำถามว่า “ทำไม” นั่นเอง ที่ทำให้หนังสือเล่มนี้อาจไม่ใช่หนังสือที่อ่านง่ายสำหรับใครหลาย ๆ คน เนื่องจากทั้งสมการต่างๆ ที่ผู้เขียนหยิบยกมาพิสูจน์นั้นยังเป็นที่เข้าใจยากสำหรับผู้อ่านหลายคน เพราะเรายังไม่สามารถตอบคำถามเหล่านั้นได้จากบริบทที่ปรากฏอยู่ในหนังสือ จึงไม่ผิดและเป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่งที่ผู้อ่านจะทำ

การตีความหมายแล้วเข้าใจหรือไม่เข้าใจบทความที่ยกขึ้นเป็นตัวอย่าง เพื่อให้สามารถตอบคำถามได้ตามแต่มุมมองของแต่ละคน

ก่อนที่บทความนี้จะแจกแจงคำถามที่ว่า “ทำไม” ที่ได้เกริ่นไปแล้ว และตอบคำถามเหล่านั้นด้วยการตีความตามอรรถาธิบายเป็นการสมควรที่เราจะรู้เรื่องย่อพอสังเขปของหนังสือเล่มนี้เสียก่อน

พระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ เป็นหนังสือที่เล่าเรื่องราวโดยบุคคลที่สามผ่านมุมมองของ “นักวิทยาศาสตร์” เป็นหลัก ผ่าน “คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า” และบุคคลอื่น ๆ บ้างตามแต่สถานการณ์จำเป็น นาวาเอก สนิท เฟื่องระบิล เป็นบุคลาการคนหนึ่งเขียนข้อความในหนังสือเรื่อง “ความมหัศจรรย์ของธรรมชาติ” เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบกันเป็นอย่างดีว่า วิทยาศาสตร์ยิ่งก้าวหน้าไปเพียงใด ก็ยิ่งสนับสนุนหลักธรรมในพระพุทธศาสนามากขึ้นเพียงนั้น ซึ่งนาวาเอกสนิท เฟื่องระบิลก็ได้เขียนไว้ในหนังสือเล่มนี้อีก “ปัญหาสำคัญมีอยู่ว่า เพราะเหตุไร หลักวิทยาศาสตร์จึงมาตรงกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาทั้งที่การศึกษาและค้นคว้าดำเนินมาต่างกัน?” แต่ด้วยต้นเรื่องของหนังสือเล่มนี้ถูกดำเนินมาด้วยคำถามมากมายจากนักวิทยาศาสตร์ หรือแม้แต่ผู้อ่านอย่างเราเองที่มีความสงสัย เหมือนจิตวิญญาณของความเป็นนักวิทยาศาสตร์นั้น ถูกแฝงอยู่ในตัวตนของเราทั้งหลาย พอเราเปิดอ่านหน้าถัดไป ปมทั้งหลายจะคลี่คลายด้วยสมการคำตอบ ไปจนถึงหน้าสุดท้ายของหนังสือ

2. สารสำคัญของหนังสือ

เมื่อย้อนเวลากลับไปในอดีต เราจะสังเกตเห็นได้ว่า ในช่วงที่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ยังอยู่ในขั้นเริ่มแรก แต่คนที่มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในสมัยนั้นก็มักจะดูถูกพระพุทธศาสนา โดยเรื่องที่เกี่ยวข้องปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติ ทั้งๆที่เรื่องเหล่านี้ได้ถูกบันทึกไว้ในคัมภีร์พระไตรปิฎกอย่างที่มีหลักฐานและชัดเจนว่าเป็นพุทธพจน์ ซึ่งผู้เขียนนั้นได้บรรยายอยู่หลายหน้าที่เดียว โดยช่วงหน้าแรกๆไปจนถึงกลางเล่ม จะกล่าวถึงว่าด้วยเรื่องของวิญญาณที่ไม่ใช่มีเฉพาะแต่ในสิ่งมีชีวิตเท่านั้น ในสิ่งที่ไร้ชีวิตคือ ในวัตถุธาตุ ทุกอย่างก็ล้วนแล้วแต่มีวิญญาณ ซึ่งรายละเอียดเหล่านี้ผู้เขียนได้เขียนไว้นานแล้วในหนังสือพุทธวิทยา และต่อมาได้เขียนไว้อีกในหนังสือคำบรรยายพุทธปรัชญา รวมถึงการค้นพบหนังสือที่เขียนไว้โดยนักวิทยาศาสตร์ ที่มีการยืนยันว่า ในวัตถุทุกอย่างมีวิญญาณ ในหนังสือเรื่องสมาธิและวิปัสสนา ซึ่งเขียนโดยนายคริสตัมัส ฮัมฟรีส์ รวมๆแล้วจะเห็นได้ว่า หนังสือพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์เล่มนี้ ถูกรวบรวมมาแล้วจากหนังสือหลายเล่ม และผู้เขียนหลายคน ถือได้ว่าเป็นหนังสือที่มีความหมายและค่อนข้างตอกย้ำถึงความพิเศษเพียงอย่างเดียว เพราะนักเขียนแต่ละคนก็นำมาแสดงเป็นตัวอย่างนั้น ล้วนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ค้นหาค้นหาหลักฐานถึงข้อพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่ได้กล่าวมาแล้วในเบื้องต้น แต่ทว่าการยืนยันโดยนักวิทยาศาสตร์เท่านั้นยังไม่เพียงพอ เพราะจะต้องนำหลักคำอธิบายของพระพุทธเจ้ามาประกอบกับข้อพิสูจน์กับวิทยาศาสตร์ด้วย จึงจะเกิดข้อเท็จจริงที่สมบูรณ์

3. บทวิจารณ์

หากจะบอกว่่านัยยะของหนังสือเล่มนี้สื่อถึงเรื่องการนำทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ ที่จะสามารถสนับสนุนความเจริญทางพระพุทธศาสนาคงจะไม่ผิด ข้าพเจ้าเพียงแต่เกรงว่าจะเป็นการซ้ำกับบทความอื่น ๆ ที่จะขยายความในทางนั้น แต่อย่างไรก็ดี เราควรให้ความสำคัญกับการศึกษาวิทยาศาสตร์ให้มากขึ้น เพราะความรู้ทางวิทยาศาสตร์นี้แหละ จะช่วยให้คนเราเข้าถึงศาสนาได้ง่าย พระพุทธศาสนาเท่านั้น ที่จะแก้ปัญหาชีวิตทั้งในทางส่วนตัวและในทางส่วนรวม ข้าพเจ้าอาจจะเขียนถึงประเด็นสำคัญเมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้ว จึงได้มาถึงข้อสรุปที่จะตอบคำถามที่ข้าพเจ้ามีจากหนังสือเล่มนี้บนประเด็นปัญหาของสมการต่างๆที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้ เนื่องจากข้อความต่างๆในหนังสือเล่มนี้ คนที่จะอ่านรู้เรื่อง จะต้องเป็นคนที่มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์มากพอทีเดียว แต่ตัวข้าพเจ้านั้น ไม่ใช่คนวิทยาศาสตร์เลย สมการต่างๆที่ข้าพเจ้าอ่านไม่รู้เรื่อง แต่ถึงกระนั้น ข้อความที่อธิบายออกมาจากสมการนั้น ข้าพเจ้าเข้าใจโดยตลอด ข้าพเจ้าจึงรู้สึกชื่นชมหนังสือเล่มนี้เป็นอย่างมาก ซึ่งถึงแม้จะเป็นบทความที่เขียนขึ้นอย่างสั้นๆ แต่ก็มีสาระอย่างมากมาย

คำว่าวิญญาน เป็นคำที่น่าสนใจอย่างมาก เพราะเป็นคำที่พบบ่อยมากที่สุดในหนังสือเล่มนี้ ซึ่งตามความเข้าใจของข้าพเจ้าที่นักเขียนได้เขียนไว้ว่า ในวัตถุที่ไร้ชีวิตหรือในแร่ธาตุต่างๆ ก็มีวิญญาน แต่อยู่ในสภาพที่ยังหลับ คือยังไม่แสดงความรู้สึกลอกมาให้เห็นได้ ด้วยประสาทสัมผัสธรรมดาเหมือนกับวิญญานในจำพวกพืช หรือในสัตว์ที่แสดงความรู้สึกลอกมาให้เห็นได้ โดยข้อความส่วนใหญ่ในหนังสือเล่มนี้ คือเอกสารทางวิทยาศาสตร์ชั้นโลกตระที่พิสูจน์ให้เห็นว่า หลักอภิญญาในพุทธศาสนาซึ่งมักเข้าใจกันว่าเป็นไปไม่ได้นั้น เดียวนี้อธิบายได้แล้วด้วยหลักวิทยาศาสตร์ และรับรองว่าเป็นไปได้ทั้งสิ้น ข้าพเจ้าจะขอยกตัวอย่างในเรื่องของวิญญานตามข้อความข้างต้นที่อธิบายไว้นั้น เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น เช่น เครื่องจักรต่างๆ ก็มีความรู้สึกเหนียวเป็นเหมือนกัน(ถ้าใช้มันมาก) และจะทำให้หายเหนื่อยได้ด้วยการให้หยุดพักเป็นระยะๆ ชีพจรในโลหะต่างๆ คือการเคลื่อนไหวหรือความสั่นสะเทือน ที่แสดงถึงควมมีชีวิตของมันก็อาจจะเป็นอันตรายอย่างร้ายแรง หรือถึงกับตายเลยก็ได้ ด้วยการใช้กระแสไฟฟ้าหรือความกดดันอย่างแรง

ในฐานะที่ตัวข้าพเจ้านั้นเป็นผู้อ่านเหมือนกัน ซึ่งไม่แปลกใจเลยที่จะมีคำถามมากมายหลังจากอ่านหนังสือเล่มนี้จบ ถึงแม้จะเป็นเพียงหนังสือปกบางเล่มเล็กๆ แต่ทว่าบทความและคำอธิบายต่างๆ จัดให้ข้าพเจ้าเกิดความสงสัยและรู้สึกสนใจอย่างมาก เนื้อหาในหนังสือไม่ได้กล่าวว่าหลักทางพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องปรัมแต่ ไม่ได้ตำหนิผู้มีความรู้ด้านวิทยาศาสตร์คนไหน เพียงแต่ให้เราเห็นจุดที่เหมือนต่างระหว่างพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ สาเหตุอีกหนึ่งประการที่หนังสือเล่มนี้ดึงดูดความสนใจของข้าพเจ้านั้น คือความมหัศจรรย์ของธรรมชาติ คำขวัญในสมัยก่อนมีว่า “ผู้ใดได้ครองทะเล แล้วต่อไปจะได้ครองบกด้วย” ชาติที่มีเมืองขึ้นมากในยุค นั้น จึงต้องเป็นมหาอำนาจทางทะเล แต่ในสมัยนี้ คำขวัญได้เปลี่ยนไปแล้วว่า “ผู้ใดได้ครองอวกาศแล้วต่อไปจะได้ครองโลกด้วย” ชาติใดที่ไปถึงดวงจันทร์ก่อนและกลับาสู่โลกมนุษย์นี้ได้โดยสวัสดิภาพ ชาตินั้นน่าจะจะได้ครองโลก

ในขณะที่นักบินอวกาศที่ออกไปท่องอวกาศอยู่2ปี เมื่อกลับมาถึงโลกมนุษย์อีกครั้งหนึ่ง เขาจะไม่มีโอกาสได้พบกับครอบครัวและคนรุ่นเดียวกับเขาเลย เพราะเวลาในโลกมนุษย์ได้ผ่านไปแล้วถึง200 ปี เขาจะพบกับคนรุ่นใหม่ที่เขาไม่เคยรู้จักเลยทั้งสิ้น ในเนื้อหาส่วนนี้จะมีสมการประกอบคำอธิบายอย่างละเอียด

มนุษย์อวกาศซึ่งแก่ตัวไปเพียง 2 ปีเท่านั้น อาจจะมีมนุษย์ที่นุ่งแต่ใบไม้หรือหนังสัตว์ ถือขวานหินเป็นอาวุธก็
เป็นได้ เมื่อกลับมาถึงโลกมนุษย์อีกครั้งหนึ่ง ฉะนั้น ตามที่พระพุทธศาสนากล่าวไว้ว่า ผู้ที่ได้สมาธิขั้นสูง ได้แก่ผู้ที่
เจริญสมณธรรมฐานหรือวิปัสณากรรมฐานจนได้รูปฌาน เมื่อจุติแล้ว จะไปปฏิสนธิเป็นรูปพรหมและอรุปรหม
มีอายุยืนนานนับแสนกัลป์ (หนึ่งกัลป์เท่ากับอายุของโลก) แต่คนส่วนมากก็ไม่ค่อยความเชื่อในเรื่องนี้สักเท่าไร

ในตัวเล่มนี้จะมีบุคคลสำคัญของโลกทั้งทางพระพุทธศาสนาและทางวิทยาศาสตร์ คือ พระบรมศาสดา
และท่านไอน์สไตน์ นับเป็นมหาบุรุษ 2 ท่านแรกของโลก ที่ได้เอาตัวของท่านออกอยู่นอกโลก ไปสู่จุดหนึ่งใน
ความว่างเปล่าของอวกาศ พ้นจากความดึงดูดของจักรวาลใดๆ ทั้งสิ้น แล้วมองมาสู่โลกมนุษย์ จึงได้เห็นชีวิต
ต่างๆ ได้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง ถ้าตราบไดยังติดอยู่ในโลกนี้ จะแลเห็นชีวิตต่างๆ อย่างถูกต้องตามความ
เป็นจริงไม่ได้ จะแลเห็นได้เฉพาะชีวิตสัมพันธ์เท่านั้น ถ้าเกิดมนุษย์สามารถออกเดินทางจากโลกนี้ไปสู่ดวงดาว
อื่นๆ ได้เมื่อใด สัจธรรมในพุทธศาสนาก็คงจะปรากฏออกมาให้เห็นได้ชัด ที่คนส่วนใหญ่ยังไม่ปลงใจเชื่อใน
บางส่วนของพุทธศาสนา เพราะยังพิสูจน์ไม่ได้ด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์ ก็เพราะว่าวิทยาศาสตร์ ยังล้าหลัง
พระพุทธศาสนาอยู่มากนั่นเอง

4. บทสรุป

เราจะสังเกตได้อย่างหนึ่งว่า ไม่ว่าเราจะไปถามใคร ซึ่งข้าพเจ้าหมายถึงบุคคลที่มีการศึกษาดีว่า
พระพุทธเจ้าทรงมีคุณสมบัติตรงตามหลักในอภิญญาทั้งหมดจริงหรือไม่ น้อยคนมากที่จะยืนยันด้วยความแน่ใจ
ว่าพระองค์มีจริง ส่วนมากจะแสดงความไม่แน่ใจ หรือไม่ก็บอกปิดไป โดยกล่าวว่าเรื่องปาฏิหาริย์ต่างๆ ไม่
เกี่ยวกับการพันทุกข์ จะยอมรับกันอย่างแนใจก็แต่เพียงเรื่องการละกิเลส แต่ที่จะให้ยอมรับว่าพระพุทธเจ้าทรง
มีปาฏิหาริย์อย่างนั้นอย่างนี้ ไม่ค่อยมีใครกล้ายอมรับ

ท่านอ่านไม่ผิดและข้าพเจ้าไม่ได้พิมพ์ขาดตกบกพร่องแต่ประการใด ในเรื่องของความเชื่อและความ
ศรัทธา ถ้าตราบไดยังไม่มีการพิสูจน์กันออกมาให้ชาวสอาดจนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ความรู้ในเรื่อง
อภิญญานั้นเป็นสิ่งที่มิได้เป็นได้ พระพุทธเจ้าทรงมีคุณสมบัติครบตามหลักอภิญญาทุกประการแล้ว ตรานั้น
พระพุทธศาสนาก็ยังคงอยู่ในฐานะที่ไม่มีรากฐานอันมั่นคง

สิ่งที่เราไม่สามารถมองเห็นและไม่ได้ยืนยันไม่ได้แปลว่าไม่มีอยู่จริง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นมานั้น
ล้วนมีเหตุผลและปัจจัยที่ทำให้เกิด การยอมรับหลักการหรือข้อพิสูจน์หลายอย่างที่เราไม่สามารถเชื่อได้เต็มที่
นั้น เพราะแสดงถึงอคติและหลักความคิดต่างๆ ของเราอย่างชัดเจน ผ่านการแสดงออกทางการใช้
ชีวิตประจำวัน การเปิดใจเชื่อในปาฏิหาริย์ ถือเป็นรากฐานการอยู่ร่วมกันในสังคมที่หลากหลายทางวัฒนธรรม
อันดีงามและจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นอย่างน่เหลือเชื่อ

บรรณานุกรม

- พร รัตนสุวรรณ. (2536). **พระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์**. กรุงเทพฯ : สำนักคั่นคว้าทางวิญญาน.
การศาสนา, กรม. (2525). **ศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู**. กรุงเทพฯ : การศาสนา.
จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2520). **ศาสนาสาทุก**. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.